

LUISTEROGEN
PROJECT INTERNET
HANDLEIDING AAD, KAMISHIBAI EN GASV

LUISTEROGEN

PROJECT INTERNET

HANDLEIDING AAD, KAMISHIBAI EN GASV

Ontwikkeld door Oliva Moors en Mieke Willaert

EEN PROJECT VAN DE DAGEN

OVER LUISTEROGEN

Beste leerkracht,

Wat u nu in handen heeft, is het educatieve onderdeel van het leesbevorderingsproject LUISTEROGEN. LUISTEROGEN wil dove, allochtone jongeren laten proeven van een mooi verhaal in een theatrale vorm. En hen instrumenten aanreiken om zowel het Nederlands als de Vlaamse Gebarentaal beter onder de knie te krijgen. Wij zijn bijzonder trots u LUISTEROGEN, jaargang 2 aan te kunnen bieden.

In het verhaal dat Edward Van de Vendel voor deze doelgroep bedacht, werkt een groep jongeren rond een project. Daarvoor hebben ze allerlei informatie nodig en bouwen ze een netwerk op. Dat leek ons een mooie aanleiding om het thema INTERNET grondig uit te werken.

Zo is dit een drieluik geworden.

Verhaal.

Taal.

En het Wereldwijde Web.

Probeer uit wat Oliva Moors en Mieke Willaert ook elke dag proberen.

En laat ons weten hoe dat gaat.

Met warme groeten van DE DAGEN,
Silvie Moors en Lieven Gouwy

DE DAGEN
Somméstraat 26
2060 Antwerpen

www.dedagen.be

DE DAGEN wil woord, beeld en muziek delen.

PROJECT INTERNET

Over de doelgroep

Project INTERNET is ontwikkeld voor taalzwakke of niet-gealfabetiseerde doven en slechthorende jongeren met een mentale retardatie (zowel OV1, OV2 als OV3). Zowel Nederlands leren als de Vlaamse Gebarentaal als algemene maatschappelijke vorming aanbrenge, zijn geen sinecure. Deze jongeren hebben hele specifieke noden. Schoolse projecten werken maar als ze uiterst visueel en attractief zijn. En dan nog is deze minderheidsgroep zo heterogeen dat niet alle methodes voor elke leerling werken. Alles hangt ook af van leeftijd, intellectuele mogelijkheden, voorschoolse en culturele geschiedenis.

Sommige leerlingen kunnen schrijven, anderen kunnen letters en woorden niet van elkaar onderscheiden of beschikken over een zeer beperkte woordenschat. De verschillen zijn overloos. Wij hebben geprobeerd onze oefeningen en lessen te differentiëren zodat de leerkracht rekening kan houden met eerder zwakke of eerder sterke leerlingen.

Doelstellingen

Met het Luisterogen-project willen we de kennis van de Nederlandse taal en de Vlaamse Gebarentaal verbeteren, onze liefde voor verhalen doorgeven én de sociale vaardigheden verbreden en verdiepen. Hiervoor werken we in drie stappen: AAD (Alfabetisering Allochtone Doven), Kamishibai 'Vrouwen zijn de baas van de wereld (en ik heb het bewijs)' en GASV (Geïntegreerde Algemene Sociale Vorming).

Het project wil bovendien

- aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren
- erg visueel zijn
- heel praktisch gericht zijn (o.a. geen hoofdlettergebruik)
- werken met veel herhaling
- huiswerkopdrachten geven
- voorzien in het naspelen van praktijksituaties

I . A A D

Wat is AAD?

Voor dove alloctonen is het dubbel zo moeilijk om de Nederlands te leren beheersen. Daarbovenop willen zij én wij dat ze integreren. Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) ontwikkelde daarom samen met ROC Zadkine en doveninstituut Effatha een praktische taalmethode. Aan de hand van de methode Alfabetisering Allochtone Doven (AAD) leert de doelgroep lezen en schrijven in het Nederlands.

In september 2005 probeerden we deze nieuwe leermethode uit op het Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen vzw Speciale Beroepsschool Emmaüs, een secundaire school voor dove en slechthorende jongeren. In 2007 lanceerden we de eerste professionele versie van ons lespakket binnen het Luisterogenproject thema STATION.

Vandaag durven we stellen dat mede dankzij de leermethode van AAD, niet enkel het lesgeven een stuk makkelijker is. Ook het enthousiasme van de leerlingen werkt inspirerend en motiverend. Hun kennis van de Nederlandse taal groeit immers merkbaar en bovendien neemt hun zelfvertrouwen toe. In het hiernavolgende hoofdstuk, grotendeels overgenomen van de originele Nederlandse versie van AAD, worden onze Vlaamse aanpassingen met een asterisk aangeduid.

Doelstelling AAD

Doel is dat de leerlingen, na het doorlopen van deze taallessen, de nodige basiswoordenschat beheersen, die noodzakelijk is om het GASV project Internet te kunnen aanvaarden. AAD Internet werd volledig uitgewerkt mét bijbehorende instrumenten die in de klas gebruikt kunnen worden zoals woordposters en semantische oefenkaartjes. Bovendien voorzagen we ditmaal twee AAD-delen. AAD deel 2 bevat een uitbreiding van de basiswoordenschat voor de 15-plussers. De didactische aanpak blijft identiek aan AAD deel 1.

ALGEMENE VOORBEREIDING

- scharen
- oefendoosjes voor de losse kaartjes*
- potloden
- DVD*
- DVD-speler*

WERKBLAD 1 (p.3):

DOEL: Voorkennis activeren en opbouwen. Voor AAD deel 2: dieper ingaan op de mogelijkheden van het internet met name het aanmaken van een profiel.

OEFENING:

1. Rond je eigen ervaring:
Wat zie je? Wat weet je?
2. Vragen ja/ nee:
Zie je een postbode?
3. Heeft de postbode een fiets?
Vragen: waar/ niet waar
4. 2 aan 2 vragen: waar/ niet waar

WERKBLAD 2 (p.4):

DOEL: Voorkennis activeren en opbouwen.

OEFENING:

1. Bekijk het verhaal op de DVD*.
2. Plaatje voor plaatje vertellen.
3. Bekijk voor de 2de keer het verhaal op de DVD*.
4. De leerlingen bekijken de strip.
5. Samen het verhaal navertellen.
6. Verhaal losknippen en weer op de juiste volgorde leggen.

WERKBLAD 3+4 (p.5+6):

DOEL: Herkennen plaatje = gebaar.

OEFENING:

1. Bekijk oefening 1 op DVD* en verbind het juiste gebaar met juiste plaatje.

OEFENKAARTJES*:

DOEL: Herkennen plaatje* = gebaar.

OEFENING:

1. Leerkracht laat plaatje zien, leerling toont gebaar.
2. Leerkracht toont gebaar, leerling zoekt het juiste plaatje.
3. 2 aan 2
4. Leerkracht kan nu de magnetische plaatjes ophangen in de klas*.
5. Leerling stopt losse plaatjes in oefendoosje en kan zo thuis oefenen*.

WERKBLAD 5 (p.7):

DOEL: Begrijpen van verhaal.

OEFENING:

1. Kijken naar verhaal op DVD*.
2. Verhaal klassikaal navertellen.
3. Verhaalinhoud linken aan strip.
4. 2 aan 2 verhaal navertellen.
5. Het verhaal individueel voor de klas brengen.

WERKBLAD 6+7 (p.8+9):

DOEL: Herkennen gebaar = vingerspelling.

OEFENING:

1. Bekijk oefening 2 op DVD en verbind het juiste gebaar met de vingerspelling*.

WERKBLAD 8 (p.10):

DOEL: Herkennen (vingerspelling= woord) en (vingerspelling=schrijven)

OEFENING:

1. 'Matchen'.
2. Schrijven.

WERKBLAD 9-18 (p.11-20):

DOEL: Woordbeeld inoefenen.

OEFENING:

1. Analyseren.
2. Synthetiseren.
3. Schrijven.
4. Omcirkel het juiste woord.

OEFENKAARTJES*:

DOEL: Herkennen plaatje = woord.

OEFENING:

1. Leerkracht laat plaatje* zien, leerling toont woordbeeld.
2. Leerkracht toont woordbeeld, leerling zoekt het juiste plaatje.
3. 'Matchen' (de oefenkaartjes hebben een zelfcorrectie).
4. Memory met oefenkaartjes.
5. 2 aan 2 met oefenkaartjes
6. Leerkracht hangt de woordposters* op in de klas.

De woordposters hangen nu gedurende het hele project op in de klas. In de eerste plaats confronteren de woordposters de leerlingen elke dag opnieuw met de nieuwe woorden. Je kunt ze makkelijk magnetiseren en op het bord hangen.

WERKBLAD 20+21 (p.21+22):

DOEL: Herkennen gebaar = woord.

OEFENING:

1. Bekijk oefening 3 op DVD* en verbind het juiste gebaar met het woordbeeld.

WERKBLAD 22 (p. 23):

DOEL: Leren lezen en woordherkenning.

OEFENING:

1. Bekijk het verhaal op de DVD*.
2. De leerling leest het verhaal voor zichzelf.
3. De leerling vertelt het verhaal na.
4. De leerkracht gebaart de zinnen en de leerling wijst ze aan.
5. De leerkracht gebaart de woorden en de leerling wijst ze aan.
6. 2 aan 2

WERKBLAD 23 (p. 24):

DOEL: Begrijpend lezen.

OEFENING:

1. Zinnen van het verhaal losknippen.
2. Op volgorde leggen van de zinnen.
3. 2 aan 2 (leerling A gebaart een zin, leerling B zoekt de zin op)

WERKBLAD 24 (p. 25):

DOEL: Herkennen van de woorden en ze kunnen plaatsen in de tekst.

OEFENING:

1. De leerling schrijft de juiste woorden op de stippelijntjes.

WERKBLAD 25 (p. 26):

DOEL: Herkennen van de tekst en de ontbrekende woorden kunnen schrijven in de tekst.

OEFENING:

1. De leerling schrijft de ontbrekende woorden op de stippelijntjes in de tekst.

WERKBLAD 26 (p. 27):

DOEL: Woordbeeld (herkennen van het juiste woord).

OEFENING:

1. De leerling vinkt het juiste woord aan.

WERKBLAD 27 (p. 28):

DOEL: Begrijpend lezen.

OEFENING:

1. De leerling vinkt de juiste zinnen aan.

WERKBLAD 28 (p. 29 + 30):

DOEL: Huiswerkblad.

OEFENING:

1. De leerling schrijft iedere dag de woorden.
2. De leerling ontcijfert de vingerspelling.

2 . KAMISHIBAI

Vrouwen zijn de baas van de wereld (en ik heb het bewijs)

Wat is een kamishibai?

Kamishibai is een traditionele Japanse vertelvorm, die letterlijk 'papieren drama' betekent. Elk kamishibai-verhaal bestaat uit een aantal prentplaten die cruciale momenten uit de plot afbeelden. Telkens wanneer het verhaal een wending neemt, verschuift de verteller de plaat. De prenten bevinden zich op A3 formaat in een houten thea-tertje dat je makkelijk op een tafel of stoel kan plaatsen. De verteller zit ernaast en verschuift ook de platen. In Vlaanderen volgt Art Basics for Children het kamishibai-gebeuren op de voet. Zij verkopen ook de houten kastjes en enkele sets met prentplaten en het bijbehorende verhaal. www.abc-web.be.

Kamishibai als taaluitbreiding in de klas

Boeken behoren niet tot de dagelijkse realiteit van onze dove allochtone leerlingen, niet omwille van hun desinteresse voor literatuur maar omdat ze slechts een beperkte kennis hebben van de Nederlandse taal. Dankzij de theatrale vorm en de grote visuele aantrekkelijkheid biedt een kamishibai mogelijkheden om verhalen te brengen in de klas.

Vrouwen zijn de baas van de wereld en ik heb het bewijs, een kamishibai-verhaal van Edward van de Vendel met theatrale foto's van Mich Van den Berghe

Vooraf

Voor je dit verhaal brengt in de klas kun je de auteur en de fotograaf even voorstellen aan de hand van een stapel boeken die je vindt in de bibliotheek en werk van de fotograaf dat je o.a. vindt bij theater De Kopergietery. Met onderstaande interviews zetten we je al een eind op weg om deze kunstenaars te leren kennen.

Interview Edward Van de Vendel
door An Lens

Edward van de Vendel werd geboren in Leerdam op 1 augustus 1964 en groeide op in de Betuwe. Hij was een poos onderwijzer maar schrijft nu voltijds. Alle genres voor kinderen gaat hij aan: liedjes, teksten voor prentenboeken, gedichten, jeugdromans en zelfs informatieve boeken. Heel af en toe schrijft hij poëzie voor volwassenen.

Kinderboeken

Edward van de Vendel schrijft het liefst kinderboeken omdat kinderen gewoonweg leuker zijn. Ze maken alles voor het eerst mee, ze zijn eerlijker en vrolijker. Dat maakt het allemaal een stuk spannender. Het is niet per se de bedoeling dat kinderen gaan nadenken over zijn boeken of dat ze ze volledig begrijpen. Een verhaal mag gewoon onderhoudend en spannend zijn.

Laagjes in een boek

Toch is een goed verhaal nooit zomaar een verhaaltje. Er moet altijd een onderlaag in zitten. Je moet het op verschillende niveaus kunnen lezen.

De ander

Heel vaak schrijft Edward van de Vendel over een 'vreemde'. Soms letterlijk iemand uit een ander land, soms iemand uit een andere gedachtenwereld, soms gewoon iemand die bijzonder wilde zijn. Volgens Edward ontstaat een verhaal pas wanneer iemand anders is. Daarbovenop komt dat die 'andere' dan ook iets moet ondernemen, zo krijg je actie in een verhaal. Edward vindt vaak inspiratie in dingen die hij zelf heeft meegemaakt. Zo schreef hij net een verhaal over allochtonen en vluchtelingen nadat hij er ook mee in contact was gekomen (*De gelukvinder, Querido*).

Vrouwen zijn de baas van de wereld (en ik heb het bewijs)

Edward van de Vendel schrijft niet vaak in opdracht. Voor dit Luisterogen-verhaal moest hij dus op onderzoek uit. Hij is naar een school gegaan en heeft veel met Oliva Moors gepraat, de coördinator van het educatieve luik van Luisterogen. Hij wilde weten wie deze jongeren zijn, waarover ze praten en waarmee ze bezig zijn. Zo kon hij dan een verhaal bedenken dat aansluit bij hun leefwereld. Wat hij zo te weten kwam, verweefde hij met zijn fantasie. Een mix van fictie en realiteit... Op maat schrijven werd nu een leuke opdracht want deze auteur houdt er wel van zichzelf regels op te leggen die de uitdaging van het schrijven nog groter maken. En zo is het nieuwe verhaal ontstaan...

Interview Mich Van den Berghe door Soetkin Bral

Mich Van den Berghe is de fotograaf die de kamishibai van beelden voorziet. De kamishibai's die in verre Oosterse landen op het bagagerek van rondtrekkende vertellers worden gebonden, laten hele mooie prenten zien. Omdat de doelgroep hier voornamelijk tieners zijn, en omdat het ook eens iets anders zou zijn, rees het idee om dit exemplaar niet met illustraties, maar met foto's te maken.

Uiteraard heb je foto's, ...en heb je foto's.

Tijdens de zoektocht naar een fotograaf die de juiste foto's maakt, waarbij het verhaal een echt verhaal is en de sfeer een echte sfeer, kwam DE DAGEN terecht bij de beeldenmakers van De Kopergieterij, een theaterhuis in Gent. Daar vonden ze Mich Van den Berghe.

De foto's van Mich zijn geen plaatjes van toevallige schoonheden die zijn lens passeren. Bij hem is elk beeld een compositie. Elk personage moet weergegeven worden door de juiste kop. De stoel waarop iemand zit moet de stoel zijn die weergeeft waar het verhaal zich afspeelt, en in welke tijd. Wat ritme en cadans zijn in muziek, dat

moeten licht en kleur in zijn foto's bepalen. Mich ontwikkelde zijn eigen stijl. In oorsprong was zijn familie de grootste bron van karakters waarmee getoverd werd om foto's te maken die tot de verbeelding spreken.

In de Kopergieterij krijgt hij de ruimte om zijn fantasie de vrije loop te laten. Het arsenaal aan modellen dat zijn foto's bevolkt, is intussen uitgebreid. Vrienden, kennissen, burens en zelfs toevallige voorbijgangers met de juiste uitstraling moeten er aan geloven.

Vertellen

Zorg nu dat je een Kamishibai-kastje hebt. Dat kun je zelf (laten) maken met de bouwplannen die je op de website van Art Basics for Children vindt. Het verhaal vertel je van op de achterkant van de Kamishibai-platen daarop staat de tekst maar vertaal je gerust op een begrijpelijke manier naar de leerlingen. De ervaring heeft ons alvast geleerd dat het letterlijke tolken van dit verhaal te moeilijk bleek voor de leerlingen. In overleg met de auteur en vanuit het grootste belang voor de leerlingen dat zij kunnen genieten van het verhaal, mag je vrij tolken.

Na het verhaal

1. Alle leerlingen krijgen een prentenboek met daarin het verhaal van Edward Van de Vendel en de foto's van Mich Van den Berghe. Het is een boek waarmee ze zeer vertrouwd geraakt zijn, een verhaal dat ze herkennen en aan de hand van de foto's kunnen navertellen.
2. Wil je een auteur graag in de klas? Niets zo leesbevorderend als een ontmoeting met de schrijver! Je kunt hiervoor makkelijk een financieel steuntje in de rug vragen van Stichting Lezen. Zij geven alle informatie en vertellen je ook hoe je de auteur kunt contacteren. www.stichtinglezen.be. Een Nederlandse auteur vraag je via Stichting Schrijver School en Samenleving. www.sss.nl.
3. Wil je nog meer doen rond leesbevordering in de klas? Laat je inspireren door organisaties als Stichting Lezen. Hieronder lees je een interview met een bevoegde leesbevorderaar, Ann Schatteman.

Inspirerend interview met Ann Schatteman door An Lens

Ann Schatteman is schoolbibliothecaris in Sint-Niklaas en coördineert er alle leesprojecten ter ondersteuning van de leerkrachten. De school heeft zowel ASO- als BSO-richtingen. In het ASO wordt er behoorlijk zelfstandig gelezen, hoewel de échte lezersgroep toch een minderheid is. Veel hangt immers af van de leesomgeving waarin een kind opgroeit en van de stimulans vanuit de lagere school. Opvallend is ook dat het eerste en tweede middelbaar beduidend meer leest dan de andere jaren. Ook wel logisch aangezien de puberteit nu eenmaal andere interesses met zich meebrengt.

Moeilijke lezers

Jongeren die niet graag lezen of niet goed kunnen lezen, noemt men wel eens moeilijke lezers. Deze groep is echter heel divers. OKAN-leerlingen (Onthaal Klas voor Anderstalige Nieuwkomers) bijvoorbeeld zijn jongeren die het Nederlands niet als moedertaal hebben en amper Nederlands kennen. Zij worden op school per niveau in groepen onderverdeeld zodat ze aangepaste hulp kunnen krijgen. Deze groep sluit misschien wel het dichtst aan bij de Luisterogen-doelgroep.

Op school werkt Ann met verschillende projecten. Fahrenheit 451 bijvoorbeeld is een leesproject op maat van de lezers: niet vertrekkend vanuit de klassieke leeslijsten maar vanuit de persoonlijke interesses van de lezer zelf. Vorig jaar probeerde Ann de Luisterogen-kamishibai uit in het BSO. Het werken met de kamishibai verliep heel vlot en inspireerde tot meer. Dit jaar zullen de jongste beroepsklassen naar de kleuterschool gaan om daar hun eigen zelfgemaakte kamishibai aan de kleintjes voor te stellen.

Het ASO neemt soms deel aan de Inktaap, de Leeslijst van Stichting Lezen en Gedichtendag. Ann Schatteman verweeft de projecten creatief met de werking op school. Een boek kan soms ook de les geschiedenis inspireren. Gedichtendag leidt tot een literaire wandeling op school.

Boeken

Om geschikte boeken te vinden laat Ann zich inspireren door collega's, de Kinderen JeugdJury, de website www.boekenzoeker.org (met boeken volgens de interesse van de jongere) en diverse leuke leeslijsten. Je hebt leesboeken maar ook kijkboeken, zonder woorden. Die zijn erg geschikt voor moeilijke lezers natuurlijk.

Vandaag heb je ook speciale boeken voor moeilijker lezers.

Zo kun je op www.lezenvooriedereen.be makkelijke boeken vinden met grote letters, beperkte woordenschat en korte zinnen. Lees de boeken wel altijd eerst even zelf zodat je er zeker van bent dat ze goed geschreven en mooi gemaakt zijn. En probeer ook altijd het niveau en de interesses van de jongere voor je in te schatten. De gemiddelde lezer bestaat immers niet.

Leesbevordering is zo belangrijk. En met een portie creativiteit kun je echt voor elk kind een boek vinden, zegt Ann Schatteman.

3. GASV

Wat is GASV?

GASV (Geïntegreerde Algemene en Sociale Vorming) is gericht op verbreding en verdieping van algemene kennis en sociale vaardigheden. Het taalaanbod in dit stadium is eerder miniem. Het accent ligt nu op het verwerven van de praktische inhoud aan de hand van visuele hulpmiddelen.

In de praktijk

Elk lesonderdeel bevat duidelijk omschreven lesdoelen, enkele lessuggesties, eventueel verwijzingen naar websites of kopieerbladen en extra oefenmateriaal. Elke les begint met een eenvoudige praatplaat om de basiskennis, nodig om naar een volgend niveau te gaan, te resumeren. Daarnaast werken we met het naspelen van pratijksituaties, praktijkopdrachten en huiswerktaken.

We hebben ervoor gekozen om met behulp van functionele pictogrammen en strakke afbeeldingen belangrijke informatie toegankelijk te maken. Veel aandacht gaat naar vormgeving en opbouw zodat het hele proces van informatie vergaren en uiteindelijk zelfstandig kunnen toepassen logisch gebeurt.

Project Internet

Vorbereiding

- Het volledige project presenteren we in een 'spin-diagram' (zie pagina 3). We stellen voor om deze pagina te kopiëren op A3 en ze op te hangen in de klas. Elk nieuw onderdeel wordt hierop aangeduid.
- We bevelen aan om gedurende de hele lessenreeks een ICT-lokaal te reserveren.
- Verzamel vooraf tijdschriften en kranten.
- Om Luisterogen en de nieuw verworven kennis van de leerlingen te tonen én om ook de ouders te betrekken bij dit project, is een info-avond voor ouders over veilig internet een goed idee. Die avond kun je samen met je leerlingen organiseren.

LES 1 (p. 2)

DOEL: Voorkennis activeren en opbouwen.

Wat zie je? Wat weet je?

De leerkracht controleert aan de hand van eenvoudige vragen de voorkennis van de leerlingen.

LES 2 (p. 5-13)

DOEL: De leerlingen begrijpen dat je om te internetten, een computer en provider nodig hebt, weten dat je op verschillende lokaties gebruik kan maken van het internet en kennen de bijhorende behoeftigheden.

- Eerste deel: Thuis

De leerkracht toont wat je nodig hebt om thuis te kunnen internetten.

We opteerden als provider omwille van de herkenbaarheid enkel Belgacom en Telenet.

- Tweede deel: Bibliotheek

De leerkracht verduidelijkt hoe je kan internetten in de bibliotheek.

(enkel een lidkaart van de bibliotheek bleek voldoende, volgens onze navraag in enkele grote bibliotheken)

Een differentiatiepagina verklaart hoe je deze lidkaart kan aanvragen. Ga met je leerlingen eens naar de bib en laat uitleggen hoe je er lid kan worden en een computer kan reserveren.

- Derde deel: Internetcafé

De leerkracht legt uit dat je hier betaalt voor je internetgebruik. Dit in tegenstelling tot de bibliotheek.

LES 3 (p.8)

DOEL: bewust maken dat iedereen op het internet zit zowel kinderen als volwassenen, mensen met goede en soms mensen met slechte bedoelingen. De leerlingen verduidelijken dit aan de hand van een collage. Ze werken in kleine groepjes.

In tijdschriften knippen de leerlingen verschillende mogelijke internet-gebruikers uit en plakken dit op het A3 vergrote werkblad. (p. 15)

LES 4 (p. 16-30)

DOEL: kennis van internet opbouwen.

De leerlingen leren de verschillende mogelijkheden van het internet in de praktijk kennen.

Surfen

Vanaf nu is het ICT- lokaal onontbeerlijk.

Op www.steffie.nl leren ze de eerste praktische beginselen van surfen, internet en zoeken, ...

Alhoewel de methode die gebruikt wordt op bovenvermelde site niet volledig toegankelijk is voor dove jongeren, blijft hij wel, mits voldoende ondersteuning, een aanrader.

Ook de site www.youtube.com is erg in trek bij onze jongeren. Het is daarom belangrijk om onder begeleiding de site te bezoeken. Bespreek zo de mogelijke gevaren, en discussieer over wat kan en wat niet. Ook foto's uploaden en een fotogalerij aanmaken komt bij voorkeur in praktijkopdrachten aan bod.

Communicatie

DOEL: de leerlingen begrijpen het concept mailen, chatten.

De leerlingen leren zich gepast on-line te gedragen

De leerlingen leren de verworven kennis in de realiteit ervaren.

- mailen

Opnieuw op www.steffie.nl leren ze de eerste praktische beginselen van het mailen.

Elke leerling maakt zijn eigen mailadres.

De leerkracht maakt de leerlingen alert: Geef geen persoonlijke info!

Geef jij op straat immers aan een onbekende je volledige gegevens door? Vertel jij aan een onbekende je diepste geheimen? Welk wachtwoord kies je best(niet)?

Ze noteren ook enkele andere mailadressen. (zie werkblad p. 22)

- chatten

Ook het chatten (gebruikte woordenschat), soorten chat-sites en het gebruik van webcam wordt behandeld.

Leer de leerlingen de voordelen van beveiligde chatrooms, leer hen conversaties bijhouden en enkel te chatten met personen die ze off-line kennen. Leer ze assertief zijn (in het neen zeggen, blokkeren, of het aangeven dat je bezet bent).

Besteed voldoende lessen aan picto-taal en (onbeleefd) taalgebruik, cyberpesten en emoticons.

p. 27 is een differentiatie pagina voor de sterkere leerlingen

Laat ze chatten/'webcammen', misschien met een klas uit een andere dovenschool? En leer ze beseffen dat je nooit weet wie aan de andere kant van de lijn is en dus ook kritisch hoort te zijn bij het maken van afspraken.

Ook vermelden we graag het belang van rolspelen en praatoefeningen in dit subthema. Enkele voorbeelden daarvan kunnen zijn: wat zeg je tegen wie? Wie ken je?

Zijn het echte vrienden? Wie is aan de lijn? Reageer jij ook zo in de echte wereld?

Wat is fictie, wat non-fictie?

Meer informatie en voorbeelden vind je hier:

www.mijnkindonline.nl, <http://mijnkindonline.web-log.nl>, www.clicksafe.be,
www.parentsonline.gov.uk, www.media-awareness.ca, www.netsmartz.org,
www.playitcybersafe.com, www.chatinfo.nl, www.sms-taal.nl,
www.wimdaniels.nl/sms, www.msn.nl/veiligonline, www.chatdanger.com,
www.disney.nl/DisneyOnline/CyberNetiquette, www.surfopsafe.nl,
www.veiligophetweb.nl, www.kinderconsument.nl, www.kindermobiel.nl,
www.webwereld.nl/nieuws/19634.phtml, www.reklamerakkers.nl, www.kidsplanet.nl,
www.internetwijzer-bao.nl, www.internetvoorsbo.nl, www.fluency.nl/leeshulp,
www.digischool.nl/so/community/software, www.town.nl/edusoft,
www.onlineklas.nl, www.diplomaveiliginternet.nl
www.slachtofferchat.be, <http://www.surfsafe.nl/teens.php?webcam>,
<http://www.zowerkthet.be/> en het Familie-Fun-Boekje: Internetten een feest, een informatiepakket in samenwerking met INSAFE, dat in België vertegenwoordigd wordt door het platform saferinternet.be (Child Focus en het OIVO), en Telenet. (zie <http://www.gezinsbond.be/veiligonline/>)

Op volgende site www.ond.vlaanderen.be/ICT/ondersteuning/veiligICT/ kunnen leerkrachten terecht in de brochure veilig ICT.

www.clicksafe.be biedt heel wat tips aan voor veilig communiceren, voorkomen van cyberpesten en ook op <http://www.actioninnocence.org/belgie/index.asp?navig=15> kan je terecht. Plus in Klasse voor leerkrachten verscheen een dossier genaamd De eerste lijn, over cyberpesten.

LES 5

(een differentiatie les voor de jongeren die AAD deel 2 hebben doorlopen)

DOEL: basiskennis voor het maken van een profiel/weblog/moblog opbouwen.

De leerlingen begrijpen het begrip profiel en kunnen hun profiel beveiligen.

De verworven AAD woordenschatkennis toetsen aan de realiteit via de site www.netlog.com. We kiezen voor deze site omwille van de doelgroep en omdat het een van oorsprong Nederlandstalige en Belgische site is. Netlog is gevestigd in Gent. Uit een bevraging van Radio 1 bleek bovendien dat zij – in tegenstelling met bijv. Facebook – ongewenste foto's binnen de 24 uur van het net halen. Zij zijn bovendien makkelijk te bereiken. Verder verwijzen we opnieuw naar bovenstaande sites voor didactische tips.

LES 6 (p. 33-34)

DOEL: internet is leuk!

De leerlingen genieten van het internet. Internet is niet enkel gevaar.

LES 7 (p. 35-37)

DOEL:

De leerlingen begrijpen dat het internet gevaar kan inhouden

De leerkracht bespreekt dit aan de hand van enkele artikels. In de werkbundel van de leerlingen staan enkel de koptitels. In deze handleiding staan de volledige krantenartikels (zie bijlage 1, p. 19). Wat zie je? Wat is er gebeurd? De leerlingen zoeken ook andere voorbeelden in de krant.

LES 8 (p. 38-45)

DOEL:

Zich bewust zijn van de mogelijke gevaren op het internet

De leerkracht bespreekt en overloopt de tips

Pedofiel (24) lokt meisjes via chatroom

Een 24-jarige man uit Antwerpen is door de strafrechter van Tongeren veroordeeld tot twee jaar cel wegens verkrachting en aanranding van elf minderjarige meisjes. De man zocht zijn slachtoffers steeds via een chatroom. Hij zette hen aan om zich voor de webcam uit te kleden en over te gaan tot seksuele handelingen. Hij nam de beelden op en plaatste ze daarna op het internet. Dit lukte met minstens elf meisjes uit Heist-op-den-Berg, Knokke, Bilzen, Torhout, Roeselare en Sint-Niklaas. Tijdens de chatsessies gaf hij zichzelf uit als minderjarige en probeerde hij een afspraakje te maken. Wanneer die afspraakjes lukten – steeds in parken of stationstoiletten – volgden verkrachtingen en aanrandingen. (JEK)

© 2008 De Persgroep Publishing / Publicatie: Het Laatste Nieuws

Pooiers vinden hun slachtoffers almaar vaker via het internet

Loverboys verleggen actieterrein naar chatsites en zoeken daar meisjes met licht verstandelijke handicap

Loverboys – lees: pooiers – rekruteren hun slachtoffers steeds meer via populaire chat- en netwerksites als Hyves, Netlog of MSN. Dat fenomeen werd het eerst in Nederland opgemerkt. 'Een pooier in spe hoeft nergens meer rond te hangen, hij kan gewoon profielen op het internet bekijken', zegt onderzoeker Cher Cruden van de Utrechtse politie.

Door Marjan Justaert

[UTRECHT/BRUSSEL] Ook in ons land verschuift prostitutie van de straat en de bars naar onzichtbare oorden als het internet, zo blijkt uit een recente studie van de Gent-

se professor strafrecht en criminologie Gert Vermeulen. De Antwerpse vzw Payoke bevestigt de trend, en ook bij de jeugdparketten noemt men het probleem 'reëel'. Het Nederlandse dagblad de Volkskrant publiceert vandaag een onthutsend beeld van de gedwongen prostitutie. Het fenomeen van de loverboys is al langer bekend, maar nu signaleren de politie en de hulporganisatie Pretty Woman (Utrecht) dat de slachtoffers van deze loverboys steeds vaker via het internet geronseld worden. "Meiden zien van zichzelf niet of een foto sexy is of niet", waarschuwt Bregje Spaans van Pretty Woman. Volgens de Utrechtse onderzoeker Cher Cruden van het politieteam commerciële zedenzaken in Utrecht worden meisjes ook digitaal doorgegeven, én kiezen pooiers steeds vaker slachtoffers met een licht verstandelijke handicap. "Deze weinig weerbare meiden staan ze op te wachten bij de opvanghuizen."

Pretty Woman probeert via 'laagdrempelige hulp' de vrouwen erbovenop te helpen. Slachtoffers worden eerst op hun gemak gesteld, en leren vervolgens zelfvertrouwen te krijgen, van zichzelf te houden, weerbaar te worden. Sommigen zijn met vijf gesprekken geholpen, voor anderen duurt het jaren. Op 2 oktober organiseert de hulporganisatie het congres Van Pretty Woman naar Pretty Women, met als doel landelijke navolging te krijgen.

Ook in ons land is de problematiek actueel. Of wat dacht u van volgend krantenbericht: "John T., een 26-jarige werkloze uit Mol-Rauw, zit in de gevangenis. De loverboy ronselde via het internet jonge meisjes en loodste hen in de prostitutie. Zijn manier van werken is al enkele jaren schering en inslag in de grootsteden." Datum: oktober 2003. Toen was het fenomeen nog relatief zeldzaam, vandaag al lang niet meer.

Tot over hun oren verliefd

Loverboys - in ons land meestal gewoon 'pooiers' genoemd - zijn doorgaans jonge mannen die meisjes op een liefdevolle manier benaderen, hen verleiden met cadeautjes, mooie beloftes en liefdesverklaringen. De meisjes zelf hunkeren naar liefde, en worden vaak binnen de kortste keren tot over hun oren verliefd op de loverboys, die hen uiteindelijk in de prostitutie dwingen. "Vaak pakken ze het zo subtiel aan dat die meisjes er vanzelf in tuimelen", aldus hoofdinspecteur Iwan Simons van de Cel Prostitutie (politie Antwerpen) in een publicatie van de Unie van Vrijzinnige Verenigingen.

De jongste tijd hebben loverboys het internet als hulpmiddel ontdekt: MySpace, Chatmosphere, Hyves, Facebook, kortom alle sites waarop mensen een profiel van zichzelf aanmaken en foto's plaatsen. Contact leggen via chatboxen is gemakkelijker dan in levenden lijve, duurt veel minder lang en heeft als voordeel dat je kunt uitwijken naar (plattelands)gemeenten waar prostitutie amper bestaat. Bijkomend 'voordeel' voor een loverboy is dat hij via een profiel ook gemakkelijk de zwakke kant van een slachtoffer kan opzoeken en er gebruik van kan maken.

Een verklaring? Uit een recent onderzoek van de Gentse hoogleraar Gert Vermeulen blijkt dat de sector verschuift naar onzichtbare oorden, omdat het lokale beleid almaar repressiever wordt. Het resultaat is dat de politie de slachtoffers van mensenhandel steeds moeilijker vindt.

Niet alleen de rekrutering, ook de uitbuiting van de slachtoffers verplaatst zich naar het internet. Volgens de Antwerpse vzw Payoke prostitueren steeds meer meisjes zich

thuis voor de webcam. "Ze kunnen niet weg, hun paspoort wordt afgenomen. Men heeft geen idee hoeveel vrouwen illegaal in de prostitutie werkzaam zijn. Het is een verdoken wereld. Hoe meer controles er uitgevoerd worden, hoe meer het verhuld wordt", klinkt het.

De Antwerpse Cel Prostitutie telde in 2006 zo'n 561 prostituees, 202 onder hen kwamen uit Nederland - niet zelden slachtoffers van loverboys die virtueel meisjes charmeren tot ze de trein nemen naar België.

Moeilijker traceerbaar

Volgens de Mechelse jeugdrechter Nicole Caluwé, voormalig hoofd van het jeugd-parket Antwerpen, is het niet verwonderlijk dat pooiers vissen in de virtuele vijver van het wereldwijde web. "Ik heb al dossiers geweten van mannen die slachtoffers rekruteren via chatboxen. Meestal gaat dat om eenmalige gevallen en niet om een georganiseerde 'aanwerving' van verschillende meisjes tegelijkertijd. Maar ik ben er zeker van dat dat ook hier bestaat: alles verschuift immers richting internet."

"Ik zie dan ook niet in waarom men bij ons minder internet-slachtoffers van loverboys zou tellen dan in Nederland. Het fenomeen is ook in België reëel, denk aan Brussel of Antwerpen. En door het internet wordt prostitutie nog moeilijker traceerbaar en moeilijker herkenbaar", besluit jeugdrechter Caluwé.

Loverboy kan via persoonlijk profiel op internet zwakke kant van meisje opzoeken en daar misbruik van maken

© 2008 De Persgroep Publishing / Publicatie: De Morgen – publicatiedatum: 9 september 2008

Kortrijks parket voert onderzoek naar internetliefde met minderjarige

[KORTRIJK] Het parket van Kortrijk heeft een dossier geopend tegen een 27-jarige man uit Wevelgem die seksuele betrekkingen had met een vijftienjarig meisje uit Wales. Hij was via het internet verliefd geworden op het meisje, zo bevestigt parketwoordvoerder Tom Janssens. De Wevelgemnaar en zijn vriendin zijn beiden verhoord en vervolgens vrijgelaten.

De 27-jarige uit Wevelgem, die nog bij zijn ouders woont, begon een tijdje geleden te chatten met een meisje uit Wales dat via het internet te kennen gaf dat ze achttien was, maar in werkelijkheid slechts 15 jaar oud is. Volgens het parket was het internetverkeer tussen de twee aanvankelijk heel onschuldig, maar gaandeweg werden ze smoorverliefd op elkaar.

De man uit Wevelgem besloot vorige week dan naar Wales te reizen om zijn grote liefde op te halen en mee te brengen naar België. Volgens het parket hadden de twee in het ouderlijke huis van de man seksuele betrekkingen. Woensdag slaagden speurders erin hem te identificeren. Hij werd samen met zijn vriendinnetje opgepakt en verhoord. De Wevelgemnaar werd nadien weer vrijgelaten, het meisje werd opgehaald om terug naar Wales te gaan.

De man wordt nu verdacht van aanranding van de eerbaarheid.

© 2008 De Persgroep Publishing / Publicatie: De Morgen 04/08/08

Erotisch filmpje in ruil voor 20 euro belwaarde

Steeds meer tienermeisjes prostitueren zich op het internet

Child Focus waarschuwt voor een nieuwe vorm van prostitutie: de virtuele prostitutie, vooral populair bij jongeren. Zij laten zich door volwassenen betalen voor seksuele gedragingen op het internet. Met belwaarde voor hun gsm of kleine cadeaus.

Mark Eeckhaut

Sommige meisjes beschouwen wat ze doen niet als prostitutie

'Een volwassen man geeft zich uit voor een jongere vriend op een chatsite. Hij leert er een minderjarig meisje kennen en bouwt een vertrouwensband met haar op. Hij geeft haar aandacht, zegt dat ze mooi is en brengt haar ertoe erotisch te chatten. Vervolgens vraagt hij of ze haar borsten eens wil tonen, slipje uit wil trekken en wil masturberen voor de webcam. In ruil krijgt het meisje dan belwaarde voor haar gsm, een 20 à 30 euro.'

'Een man van 35 leert een meisje van 12 kennen op het internet en wint beetje bij beetje haar vertrouwen. Hij schenkt haar een nieuwe webcam en een tangaslip. Hij spreekt met haar af in het huis van haar moeder en verkracht het kind. Het meisje dient zelfs geen klacht in omdat ze het zelf niet beschouwt als verkrachting.'

Het zijn twee bestaande voorbeelden van virtuele prostitutie uit de praktijk, zoals ze vastgesteld werden door de Brusselse federale politie.

De zichtbare prostitutie van minderjarigen is de laatste jaren praktisch helemaal uit het straatbeeld verdwenen. Dat blijkt uit onderzoek in de grootsteden Brussel, Gent en Antwerpen. De politie vindt de laatste jaren tijdens razia's geen minderjarige prostituees meer in bars, achter vitrines en op straat. Op de occasionele niet-begeleide minderjarige vreemdelingen na. 'We wilden weten hoe dat kwam. Het was tien jaar geleden dat er in Vlaanderen nog onderzoek gedaan is naar prostitutie van minderjarigen', zegt Stéphanie De Smet van Child Focus.

'Uit ons onderzoek kwam al snel naar voren dat er een nieuwe vorm van prostitutie is gekomen bij jongeren, de virtuele prostitutie. Jongeren die zich door volwassenen laten betalen voor seksuele gedragingen op het internet. Het internet maakt deel uit van hun leefwereld, dus ergens is dat logisch.'

Of virtuele prostitutie veel voorkomt, wees het onderzoek van Child Focus niet uit. 'Exacte cijfers kunnen we er niet op plakken', zegt Stéphanie De Smet. 'Prostitutie is sowieso al zeer anoniem. Op het internet wordt dat dan nog eens dubbel anoniem.' Uit een rondvraag die de onderzoekers deden bij de politie en het parket in Gent, Antwerpen en Brussel blijkt dat de slachtoffers over het algemeen meisjes tussen 13 en 17 jaar zijn.

Vanaf dertien jaar krijgen ze al wat meer vrijheid. Ze worden taalvaardiger, kunnen beter typen en ze zijn ook nieuwsgierig naar seksualiteit. De meeste van de meisjes uit de gevallen die aan het licht kwamen, zouden een laag opleidingsniveau hebben, gecombineerd met een laag zelfbeeld.

De daders zijn over het algemeen 'klassieke' pedofielen die uit diverse milieus komen

en die heel goed weten wat bij jongeren leeft. Stuk voor stuk kunnen ze heel goed overweg met het internet.

'De slachtoffers vormen een heterogene groep. Sommigen voelen zich duidelijk misbruikt, anderen zien het kwade niet van hun activiteiten, nog anderen hebben zelf het initiatief genomen en een spel van vraag en aanbod gespeeld om zoveel mogelijk betaald te worden in ruil voor hun foto's, erotische gesprekken en filmpjes. Nog anderen zijn echte 'oplichtertjes'. Ze beloven seksuele handelingen aan hun chatpartner maar trekken die belofte in eens ze hun cadeau hebben gekregen.'

Anderen zijn net heel trouw aan hun internetvriend. 'Soms gaat de loyauteit zo ver dat de minderjarige haar internetvriend waarschuwt dat de politie een onderzoek tegen hem voert. Daarom nemen we nu ook de gsm van de minderjarige in beslag', zegt de Gentse parketmagistrate Myriam Van Praet in het onderzoek.

De volledige studie 'Op het scherp van het net' staat op www.childfocus.be

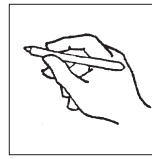
© 2008 Corelio / Publicatie: Het Nieuwsblad / Publicatiedatum: 10 november 2008

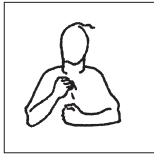
BIJLAGE 2 : VERKLARING PICTO'S

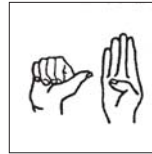
groepsopdracht/klasgesprek

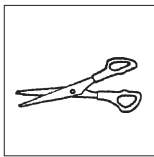
schrijven

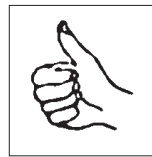
opdracht maken/zelfstandig
werk

vingerspelling

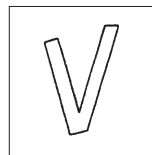
knippen

juist/goed gedrag

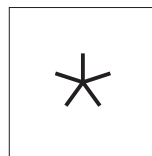
lijmen / collage maken

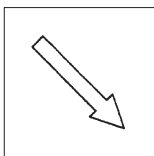
aanvinken

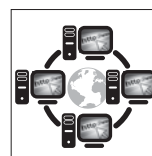
aandachtig bekijken/ lezen

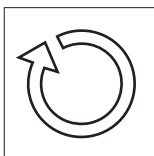
uitbreiding

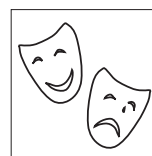
matchen/ linken

internet actief gebruiken
in de klas

omcirkelen

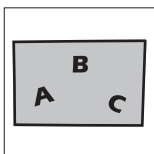
rollenspelen

uitstap

tips

taalgericht werkblad

emoticons

COLOFON

Luisterogen, project INTERNET is een uitgave van DE DAGEN.
Het project werd uitgewerkt en ontwikkeld door Oliva Moors en Mieke Willaert.

DE DAGEN
Somméstraat 26
2060 Antwerpen
www.dedagen.be

Algemene coördinatie: Silvie Moors en Oliva Moors
Beeld-coördinatie kamishibai: Lieven Gouwy
Grafisch ontwerp: Marjon Bellen, EPO
Coverbeeld en kamishibai: Mich Van den Berghe
Verhaal: Edward Van de Vendel

Met dank aan:
Het veilig internet gezinspakket van Childfocus en OIVO i.s.m Telenet
Netlog, Action Innocence, Laika, ABC,
SLO Nederland, KOCA VZW, KOCA VZW Speciale Beroepsschool Emmaüs,
Soetkin Bral, Hilde Verleyen, An Lens.

Alle beelden werden opgenomen met medeweten van de eigenaar. ©Fotolia.com.
Mocht een beeld alsnog gebruikt zijn zonder copyright, dan kunt u contact opnemen
met DE DAGEN, Somméstraat 26, 2060 Antwerpen.

HANDLEIDING ontwikkeld door Oliva Moors en Mieke Willaert
IN OPDRACHT VAN DE DAGEN, WWW.DEDAGEN.BE